

Համադրած եմ ես որ՝ ոչ թէ ընդ գրեական կը թափուցանէիր և կէտադրութեամբ կանցնէիր զայն, այլ ի վերայ աշտանակի կրագմեցնէիր. բայց ձեր դժբախտութենից ոչ եղև է և ոչ կարող է լինել ինչ, Իսկ ինչ կվերաբերի իմ հրաժարականը տալուն, այդ ևս ծիծաղելի զրպարտութիւն է. Ասացէք՝ ի՞նչ կապ ունի իմ հրաժարական տալը Առաջնորդի փոխուելոյ հետ. Այս սեղ ևս իմ չափաբանողը սայթաքվում է թիւր մեկնութիւն է ապի գործոյն. Ես ընտրեալ եմ ի պաշտօն երեսփոխանութեան երեք տարով. ի 1 փետրվարի 1873 ամիսի սոյս պաշտօնում և ի 1876 թուականի Փետրվարի 1 ին լրացնելով իմ պաշտօնաժամանակը՝ առի հրաժարական կանոնադր ձեռով. Այլ և գրէ թէ իմ հաշիւներս Առաջնորդին ետև առանց յայտնելոյ ժողովրդեան. Այստեղ ևս արդոյ յօդուածագրողին չէ յաջողել իւր պատկառելի նախնիք յառաջ տանել. ահա բացատրելը իմ երեսփոխանական հաշիւները լրութեամբ և ամաց ներկայացրել եմ նախ ժողովըրդից ընտրած հաշուառեաններին և ապա նոցանից փոխացեալ փոխախնեալ մատեանները ներկայացրել եմ ոչ թէ Առաջնորդին, այլ որպէս կարին է՝ վիճակային կոնսիստորիալին ի վերադննութիւն. Թեպէտ և վերոյիշեալ յօդուածի առաջաբանի մէջը գրած է թէ՝ «պատասխանատուութիւնը արդոյ Գ. Ե. եանցի վերայ թող լով՝ անկողմնակալութեամբ կհրաժարակնք հետեւեալը. յուսարով դի օրոց անկ է՝ կփութան նորա ևս կարևոր բացատրութիւնները տալ կամ զգուշանալ. իսկ յօդուածի տակը դրած են այս երեք զիտատաները Գ. Բ. Ե. (*)» Երևի երկրորդն ևս համարուհի համաման և համարնակ անձինք են, որ խելքը խելքին տալով ստեղծել են վերոյիշեալ պարսկական զրպարտութիւնները. աշխատելով եթէ կարելի է ստորացնել իմ վարկը ընթերցողների աչքումը:

ՊԱՍԻ ԽՈՋԱՅԵԱՆՅ.

ՏԻՒՒՄ:

(*) Այս է ուղեղը. Բայց թէ մի քանի՞ անձինք են գրողները. զայն չգիտեմք:

Ի. ԽԱՐԷ.

Ա. ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ.

Ս. Էջմիածնի Միաբաններէն Արէլ Եղիսկոպոս Միթիմարեանց ի 12 ն ամսոյս իւր մահկանացու կենաց ընթացքը կ'ըքցի, և ի յաջորդ աւուրն և կեղեցական հանդիսիւ մարմնը Միաբանութեան գերեզմանատանում ի հող ամփոփեցնու:

ՍՈՒՐԷԱՆԴԱԿԻ ԲԻԺԱՆԴԵԱՆ.

Ս. ՀԱՆԱՍԻԿ ՀԵՌԵԼԵԱՅՆ Է ԱՅՆ ՆԱՄԱԿԸ՝ ՈՐՈՅ ՀԱՄԱՐ ԴԱՄԱՆԻՆԻ՝ + ՎԵՐՆԱԳՐՈՎ ԵՂՈՒԵԱԾՈՅ ԽՈԹԻՒ ՎԵՐՐ ԽՈՍԵԳԱՆՔԻ:

ԸՆԴԴԵՄ ԸԱՐՐԱՆՁՄԱՆՅ.

Կալիպթա. 13 սեպտ. 76

. . ԽՏԷՊԷՐ Է ՏԷՐ ՄԱՆԻՆ ԵՐԱՇԵՅ.

Ռանգունայ Պ. Ս. Մ. Մանուկ բարեկամես նամակ ստացայ որուն մէջ զիւր մի կայր Եղմիր Պարսն Առեկա Պարզազարեանին հասուցանելու որ է Զուրայու և Հնդկաստանի Թեմական Առաջնորդ Սրբազան Գրիգորիս Արքեպիսկոպոսի Բրմանստանի թագաւորին ներկայանալուն ճշգրիտ պատմութիւնը. Յայտնի է ձեզ՝ որ այս նիւթիս վրայ քանիցս գրեց Երշայոյսը՝ Պոկաթու թղթակցին ինքնօրէն շարայաբեալ քողորկեալ երգիծական պատմութիւն ձեռացնելով. Անդ անյայտ է թէ ի՞նչ կերպիւ Պ. Պարզազարեանը կը գրաւուի Պալիպթու իրեն թղթակցէն. միայն այսքանս յայտնի է Հնդկաստանի բնակչաց, որ իրեն թղթակցին ինչ լուր որ հաղորդէ կատիպուի տպելու՝ ճշմարտութեան ու ստույթեան չի նայելով. ընդ հակառակն՝ նորա թղթակցի զբոսութեան դէմ որ և է ճշմարտութիւնը չի հրաժարակնք:

Մէկ մասին Պ. Պարզազարեանը մեղադրելու չէ թղթակցին այնպիսի կատարելութիւն մ'ունի:

որ իրեն յօգուածներն այլ եւ այլ անուամբ կուղ-
ղէ հրատարակելու: Բայց Հնդկաւորակ Հայոց ամե-
նուն յայտնի է. որ եւ իցէ անուամբ հրատարա-
կելու լինի, իսկոյն կը ճանաչին թէ աղբիւրը մին
է՝ ծառ ի պտղոյ իւրմէ ծանաչի:

Աւերորդ չեմ համարիր փոքր ինչ տեղեկութիւն
տալ ի գիտութիւն ձեր, թէ մէկ տարի է որ Սըր-
բազան Արիֆօրիս արքեպիսկոպոսն այս կողմերս
կը գտնուի. և լրագրի միջոցով այլ և այլ ա-
նուամբ յօգուածներ հրատարակեցան Արշալուսոյ
մէջ: Այն հրատարակութեանց ասացին և միակ
շարժառիթն այս է. Տեղւոյս ոմանց համար մահ
էր Սըրբազան Առաջնորդին Հնդկաստան գալն և
ամենայն անձանց և հանգամանաց տեղեկի լինելն,
որովհետեւ չէին կարող՝ գինի ծանօթանալուն
նորին Սըրբաշնութեան՝ իրենց գերերը խաղալ՝
ինչպէս իրեն նախորդներն անձառօթ գրելով ըստ
հաճոյս խաղացել: Են, անարժանք ի պատիւ ար-
ժանաւորք յանարգանս որով տան տարի առաջ
Հնդկաստան՝ մանաւանդ Վալիաթա՝ աղգային խը-
տուրութեանց և երկպառակութեանց ծով գար-
ձած էր՝ ինչպէս ցոյց կը տան նոյն թուին ելած
այլ և այլ լեղուաւ տեարուկներ իրարու գէմ:

Աւանորոյ հնարք չի մնաց որ ի գործ չըդիւն
տեղէն՝ ողորմելի Զուղայու ժողովուրդը*) զրգոն-
լու՝ որ թող չտան Առաջնորդին Զուղայոց դուրս
կլլալու: Բայց Սըրբազան Առաջնորդին իրեն ընա-
ծին խոհանութեամբ և համբերութեամբ կտրեց
այն շղթայն, զոր իրեն նախորդները քանիցս ցան-
կացեր էին կտրելու և տեղս գալու ոչնչութիւն
ընելու: Բայց չէին կարողացել որով սոքա ամի-
ւրեան մնացին: Եթէ Սըրբազան Առաջնորդին Զա-
ղայոց ան ժամանակ ինչ հեռանալը մեծ վնաս
էր, ինչու՞ պէ՞տք կը յորդորէ ժողովրդեան՝ որ
վերագործին չընդունին. ուրիշ անունով մ'աղ-
բթախայի ժողովրդեան մը խոռոխութեան սեր-
մեր կգանէ ըսելով թէ Զուղայ ձեռքէ կերթայ
Առաջնորդին բացակայ լինելովն, եւ այս առթիւ

հազար զրպարտանք և բարարանք կը թափէ
զուր տեղ Առաջնորդին վրայ: Երբ տեսաւ որ
Վալիաթա ժողովուրդը որպէս հորի և արժան
էր իրենց Սըրբազան Հայրն ընդունեցան ամենայն
պատուով, և նա ալ մտադիր է Բթախա դնալու,
առաջաց խռովութեան որոմներ կցանէ: Ար թո-
ղում հրամանքիւ որ որոմեացանք ինչի՞ կնամն-
ցնէք: Աւասիկ այս հոգւոյ տէն է Արշալուսոյ լրա-
գրին այլ և այլ անուամբ թղթակիցը:

Երկրորդ, միակերպ յօգուածներ կը հրատա-
րակէ նոյն լրագրի միջոցով այս տեղի եկեղեցւոյ
կարգի կանոնի վրայ: Կերևի որ ինքը ամենեւին
կարգ կանոն ինչ ըսել է զի համարէն զատ, ուրիշ
տեղերու եկեղեցեաց վրայ իսկ տեղեկութիւն չու-
նի, և միանգամայն խաղաղութիւնն իրեն ատելի
կերևի: Անկեղծ սրտով կրանմ երանի թէ մեր
կողմերու եկեղեցիներ ևս սորա պէս կարգ կանոն
ունենային: շնորհիւ պէ՞տքն եկեղեցականի՝ որ է
Մեծ. Պ Թաթմաս Մեղքումեան, աշխոյժ, եռան-
դուն, անշահասէր, որ իրաւամբ ըսելու է, ճշ-
մարիտ ազգասէր ժէ և խռովեալ աշխոյժ մեջ
եղած եկեղեցին և ժողովուրդը Խաղաղ Ովկիանո-
սի մէջ ձգեր է. բայց այս խաղաղութիւնն ատե-
լի է Արշալուսոյ թղթակցին. քանիցս փորձ փոր-
ձեց խախտելու դեռ, բայց ժողովրդեան մեծագոյն
ձայնն յետ կացոյց զնա ամօթալի:

Սըրբազան առաջնորդը տեսնելով Պ. Եկեղեց-
ական ամենայն հանգամանքը մի առ մի յարա-
նեց Վեհափառ Հայրապետին ամենայն Հայոց
որ օրհնութեան և շնորհակալութեան Կոնստան-
յուղարկեց մանաւանդ Մեծ Պ. Եկեղեցականին
որով բոլորեցեալ խռովայից սերուն Զուղայեցի
ոմն՝ կռնեցելոյն, և այս պատճառաւ զրոյրարու-
թիւն շմնայր օրջմափէ որբազան Առաջնորդին վրայ:

Որով մնամ . . .

Վհատափի Ռանդունէն Պ. Ս. Ս. Մանուկի
յուզարկած նամակն, որ Արշալուսոյ խմբագրին
ուղղեալ է:

Յարգելի պ. բն.

Ի 1045 թիւ պատուական օրագրի ձերում
տեսաք բան ինչ գրեալ յամենեւէ տխմարէ ի

(*) Այս Զանքը աւելի Զուղայէն ծնունդ առած է
և և թեկադրուած: